

Копачовець І.А.,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, Україна,
e-mail: KopachovetsIA@krok.edu.ua

Корольова В.В.,
к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, Україна,
e-mail: ViktoriyaV@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-2998-6144

ПРАВО НА УЧАСТЬ У ГРОМАДСЬКОМУ ЖИТТІ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯН

Стаття 38 Конституції України закріплює право громадян брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнських та місцевих референдумах, вільно обирати й бути обраними до органів державної влади та місцевого самоврядування, а також користуватися рівним правом доступу до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування [1].

Участь громадян у здійсненні публічної влади є важливим соціальним інститутом демократичної держави. За цих умов громадськість бере участь у формуванні органів публічної влади, сприяє ухваленню суспільно значущих рішень, здійснює контроль за діяльністю владних структур, що забезпечує досягнення оптимальних результатів для суспільства та формування ефективної моделі державного управління.

Залучення громадян до публічного управління водночас є однією з ключових форм реалізації їхніх конституційних прав і свобод. Воно охоплює як індивідуальні, так і колективні дії, спрямовані на вплив на державну політику та суспільні процеси.

Залежно від суб'єктного складу виокремлюють дві основні організаційні форми такої участі: індивідуальну, яка передбачає особисте здійснення прав, зокрема голосування, подання звернень, пропозицій або скарг; колективну, що базується на об'єднанні громадян у політичні партії, громадські організації та передбачає участь у мітингах, зборах, демонстраціях та інших видах колективного волевиявлення.

Участь громадян у виконанні функцій державного управління

реалізується через різноманітні механізми: безпосередню участь (вибори, референдуми) та опосередковану (членство в політичних партіях і громадських об'єднаннях). Відтак політичну активність громадян можна умовно розділити на безпосередню та опосередковану, що функціонує через інститути громадянського суспільства. У наукових джерелах такі форми участі визначають як індивідуальні (одноособові) та колективні [2, с. 88].

До форм участі громадськості, що сприяють підвищенню прозорості та ефективності публічної влади, належать: правотворча ініціатива, подання петицій, проведення громадських консультацій, участь у діяльності громадських рад при органах влади, індивідуальні звернення громадян до посадових осіб та органів державної влади. Важливим сучасним елементом таких форм є електронна демократія – електронні петиції, онлайн-консультації, сервіси державної платформи «Дія», які розширюють можливості громадян для впливу на управлінські процеси.

За процесуальною ознакою розрізняють дві форми участі громадян в управлінні державними справами: ініціативну та процесуально-процедурну. Ініціативна форма передбачає самостійне визначення особою потреби й способу реалізації належних їй прав. Процесуально-процедурна форма характеризується різним рівнем законодавчої регламентації порядку здійснення конституційних прав і свобод. Вона визначає послідовність дій правовласника та інших суб'єктів, відповідальних за забезпечення цих прав, і деталізує зміст таких дій [3, с. 133–134].

Право на участь у громадському житті має прямий зв'язок із формуванням правової культури громадян. Активне залучення громадян до процесів вироблення та контролю державних рішень сприяє підвищенню правової обізнаності, розвитку правової свідомості, формуванню навичок відповідальної політичної поведінки. Вплив громадськості на публічну владу сприяє також подоланню правового нігілізму та підвищенню довіри до державних інституцій [4, с. 123].

Отже, правова активність громадян є ключовим чинником демократичного розвитку, утвердження законності у сфері публічної влади та формування легітимної держави. Вона виступає фундаментальною умовою політико-правової організації суспільства та важливим елементом становлення правової держави.

Високий рівень моральних цінностей, розвинена правова культура та активна громадянська позиція є показниками зрілості суспільних відносин і передумовою існування повноцінного громадянського суспільства. Без громадянина з високим рівнем правової культури неможливо створити дієву модель участі населення у державному управлінні та забезпечити сталий розвиток демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 (дата звернення: 09.08.2025).
2. Степаненко П.І. Правова держава: історія і сучасність. Львів : Погляд, 2015. 304 с.
3. Гнатівський М.Г. Теорія держави і права. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 512 с.
4. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: моногр. [І. О. Кресіна, О. В. Скрипнюк, Є. В. Перегуда та ін.] ; за ред. І. О. Кресіної. К. : Логос, 2007. 316 с.